

ROLUL SOCIETĂȚII CIVILE ÎN VALORIFICAREA REFORMEI JUSTIȚIEI

Cristina JOSANU

De la declararea independenței Republicii Moldova până în prezent, au fost depuse eforturi considerabile în vederea realizării reformelor democratice, în general, și a reformelor în domeniul justiției, în special [1]. Primul pas l-a constituit adoptarea, la 29 iulie 1994, a Constituției Republicii Moldova [2], care a stabilit principiile de bază ale funcționării justiției. Reforma judiciară și de drept a fost lansată nemijlocit în urma adoptării Concepției reformei judiciare și de drept în Republica Moldova [3], care avea drept scop crearea cadrului legislativ și instituțional necesar pentru constituirea statului bazat pe drept și consolidarea economiei independente. Concepția evoca necesitatea existenței unei autorități judecătorești independente și a unui mecanism eficient de protejare a drepturilor omului.

Necesitatea stringentă a reformelor democratice a catalizat și procesul de creație legislativă pe segmentul „funcționarea sistemului judecătoreesc”. În consecință, Parlamentul a adoptat, la sfârșitul anului 1996, cele mai importante legi cu privire la organizarea judecătorească și statutul judecătorului, având loc, totodată, reformarea instanțelor judecătorești, ce au trecut de la sistemul cu două jurisdicții la sistemul cu patru jurisdicții, constituit din Curtea Supremă de Justiție, Curtea de Apel, tribunalele și judecătoriile la care se alătură instanțele judecătorești specializate: judecătoriile economice și judecătoria militară.

Obținerea calității de stat membru al Consiliului Europei în 1995 și tendința de integrare europeană au constituit noi imbolduri pentru continuarea reformei justiției. Unul dintre angajamentele asumate de Republica Moldova față de structurile europene a fost dezvoltarea și implementarea unor standarde noi în domeniul justiției, asigurarea independenței și eficienței acesteia, iar acțiunile ulterioare întreprinse de autorități au fost orientate spre atingerea acestor obiective. Astfel, reforma de drept a continuat cu adoptarea și punerea în aplicare, în

2002-2003, a Codului civil, Codului de procedură civilă, Codului penal și Codului de procedură penală.

Deși au fost înregistrate tendințe pozitive în reformarea sistemului judiciar din Republica Moldova, un număr important de angajamente, în special în ceea ce privește independența și eficiența sistemului judiciar, nu au fost realizate într-o manieră satisfăcătoare, fiind necesare în continuare intervenții și reforme. Astfel, Guvernul Republicii Moldova, la sfârșitul anului 2011, în vederea edificării unui sector al justiției accesibil, eficient, independent, transparent, profesionist și responsabil față de societate, care să corespundă standardelor europene, să asigure supremația legii și respectarea drepturilor omului, a adoptat Strategia de Reformare a Sectorului Justiției [4]. Acest document ambițios stabilea șapte direcții de bază – sistemul judecătoresc, justiția penală, accesul la justiție și executarea justiției, consolidarea integrității actorilor din sectorul justiției și promovarea măsurilor anticorupție și standardelor etice profesionale, contribuirea justiției la creșterea economică, respectarea drepturilor omului în sectorul justiției și asigurarea unui sector al justiției bine coordonat, bine administrat și responsabil.

Pentru majoritatea cetățenilor Republicii Moldova, aparent, reforma justiției a început anume cu această strategie, dar, din cele relatate mai sus, observăm că au fost foarte multe încercări de reformare a justiției și până în 2011. Cea din urmă este mai cunoscută grație eforturilor de asistență din partea Uniunii Europene, în contextul Acordului de Asociere, pentru că a fost prezentată pe larg publicului și a avut un plan de acțiuni foarte concret.

Societatea civilă frecvent a dat o apreciere critică eforturilor depuse de către autoritățile din Republica Moldova privind reforma justiției, acestea fiind considerate sporadice, lipsite de finalitate și neavând la bază o concepție sau o strategie bine conturată. Însă, la moment, Republica Moldova se află la etapa în care cursul de dezvoltare a acesteia depinde foarte mult de capacitatea și disponibilitatea societății civile. Încercările modeste de întâlniri publice, dezbateri și alte forme de consultare, efectuate fără tehnici riguroase și eficiente, au generat nemulțumiri, neîncredere și frustrări

de ambele părți. O astfel de abordare a dus la formarea unui sistem de comunicare între stat și societatea civilă defectuos, instabil, costisitor, precum și greu de aplicat și însușit [5].

Executivul și legislativul de la Chișinău, alături de reforma justiției, au promovat unele măsuri care să sprijine activismul societății civile. Relevantă în acest sens este Legea nr. 205 din 25 septembrie 2012 privind aprobarea strategiei de dezvoltare a societății civile [6]. Obiectivele urmărite de această lege au fost:

1. *Consolidarea cadrului de participare a societății civile la elaborarea și monitorizarea implementării politicilor publice.* Implementarea acestui obiectiv presupune dezvoltarea mecanismului instituțional de colaborare între instituțiile statului și societatea civilă în procesul de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice; consolidarea capacităților de participare a autorităților publice și organizațiilor societății civile în procesul de elaborare și monitorizare a implementării politicilor publice; îmbunătățirea cadrului legal în domeniul transparenței decizionale.

2. *Promovarea și consolidarea durabilității financiare a societății civile.* Prin acest obiectiv se urmărește ca instituțiile statului să consolideze accesul și participarea societății civile la implementarea politicilor de stat prin intermediul contractării sociale, ajustării mecanismului de contractare directă a serviciilor și lucrărilor publice de către organizațiile societății civile, consolidării capacităților și promovării bunelor practici în domeniul contractării sociale. Totodată, se urmărește asigurarea accesului organizațiilor nonguvernamentale la fondurile și programele de finanțare publică, modificarea politicii bugetar-fiscale pentru programele de interes public ș.a.

3. *Dezvoltarea spiritului civic activ și de voluntariat.* Acest obiectiv presupune continuarea eforturilor de stimulare a voluntariatului prin intermediul dezvoltării principalelor structuri naționale de voluntariat și creării unor infrastructuri funcționale; promovarea educației civice și a educației nonformale care este esențială pentru dezvoltarea unei societăți active, capabilă să se asocieze pentru promovarea interesului public.

Aceasta a reprezentat un exercițiu important pentru societatea civilă, contribuind la o mai bună cunoaștere a preocupărilor sectorului neguvernamental, în mediul politic, dar și în rândul publicului larg. Obiectivele generale ale societății civile față de sistemul judiciar sunt: procese echitabile; îmbunătățiri privind independența justiției și a integrității sistemului judiciar; celeritatea proceselor; transparența, etica, diminuarea suspiciunilor de corupție în sistemul judiciar; sancționarea celor care se fac vinovați de abateri disciplinare; coerența întregului sistem judiciar. Rolul societății civile în domeniile menționate constă anume în implicarea conștiință și profesionistă, apolitică și deseori altruistă, bazată pe principii de voluntariat, implicare orientată spre fortificarea valorilor unei societăți democratice [7, p. 83].

Societatea civilă, fiind compusă din diferite grupuri, organizații și asociații, reprezintă un spectru larg de puncte de vedere și interese, aduce opiniile și experiențele diferitelor categorii de persoane la cunoștința instituțiilor publice pentru a îmbunătăți deciziile adoptate de acestea [8, p. 421]. Societatea civilă este importantă într-un stat democratic pentru a asigura protejarea interesului public în deciziile politice și economice, care, deseori, sunt influențate de interesele promovate de unii politicieni sau oameni de afaceri. De aceea, pe bună dreptate, se subliniază că societatea civilă acționează ca un mecanism regulator pentru societățile democratice.

Societatea civilă necesită o implicare mai insistentă și constructivă în procesul de reformă a justiției naționale. Complexitatea și profunzimea reformei menționate impun cerințe calitative față de reprezentanții societății civile încadrați în monitorizarea proceselor de reformă și în autoadministrarea cotidiană a justiției. O prioritate a societății civile nu este reforma justiției ca atare, dar este comunicarea constructivă cu autoritățile statului în limitele acestei reforme și depolitizarea la maxim posibil a acesteia. Negarea aspectelor pozitive ale procesului de reformă în domeniul justiției naționale nu valorifică potențialul teoretico-practic al societății civile în domeniu. Numai o colaborare constructivă, în cadrul căreia societatea civilă apare drept intermediar și mediator între putere și societate, va genera rezultate

pozitive în domeniul reformei justiției. Evident, abordarea constructivă și flexibilă a problematicii din procesul reformei vizate se prezumă a fi reciprocă, or necesitatea colaborării trebuie conștientizată atât de către puterea de stat, cât și de către societatea civilă.

Referințe:

1. Raport al Guvernului Republicii Moldova privind implementarea planului de acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană (februarie 2005-August 2006) [Http://Www.Mfa.Gov.Md/Img/Docs/Raport_Parmue_Ro.-Pdf](http://www.mfa.gov.md/img/docs/Raport_Parmue_Ro.-Pdf)
2. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. Publicat: 12.08.1994 în *Monitorul Oficial*, nr. 1. Data intrării în vigoare: 27.08.1994.
3. Hotărârea nr. 152 din 21 iunie 1994 privind aprobarea Concepției reformei judiciare și de drept în Republica Moldova. Publicat: 30.06.1994 în *Monitorul Oficial*, nr. 006.
4. Legea nr. 231 din 25 noiembrie 2011 privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016. Publicat: 06.01.2012 în *Monitorul Oficial*, nr. 1-6 art. 6.
5. Rapoarte generale privind implementarea SRSJ <http://www.justice.gov.md/tabview.php?l=ro&id=1872&idc=489>.
6. Legea nr. 205 din 28.09.2012 pentru aprobarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2012-2015 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei.
7. NEGRU, A. *Riscurile la care poate fi expusă societatea civilă în condițiile realității informaționale contemporane*. Chișinău, 2018. p. 83.
8. RUSU, D. *Societatea civilă ca formă specifică de organizare a relațiilor sociale*. Chișinău, 2018.